

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-172>

УДК 330.341.1:334.72

СТРАТЕГІЧНІ ПАРАМЕТРИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ У ПРОЕКЦІЇ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ

STRATEGIC PARAMETERS OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF POST-WAR ECONOMIC RECOVERY

Чорнокондратенко Ярослав Євгенович

аспірант,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3002-2464>

Chornokondratenko Yaroslav

National University of Kyiv-Mohyla Academy

У статті досліджено стратегічні параметри інноваційного розвитку малого та середнього підприємництва України в умовах повоєнного відновлення економіки. Актуальність теми зумовлена необхідністю переходу від компенсаційної моделі відбудови до інноваційно орієнтованого розвитку МСП. Метою дослідження є обґрунтування системи стратегічних параметрів інноваційного розвитку МСП на основі оцінки їх інноваційної активності. Методологічну основу становлять методи статистичного аналізу, систематизації та структурно-функціонального моделювання з використанням даних Державної служби статистики України за 2018–2022 рр. Встановлено зниження інноваційної активності МСП та визначено ключові стратегічні параметри розвитку: інституційні, фінансові, технологічні та кадрово-компетентнісні.

Ключові слова: мале та середнє підприємництво (МСП); інноваційний розвиток; повоєнне відновлення економіки; стратегічні параметри; інноваційна активність; цифрова трансформація.

The article substantiates strategic parameters for the innovative development of small and medium-sized enterprises (SMEs) in Ukraine in the context of post-war economic recovery. The research is based on an empirical assessment of SME innovation activity and aims to develop a coherent analytical framework linking firm-level innovation performance with structural modernization objectives of the national economy. The methodological approach combines statistical analysis, comparative assessment and structural-functional modeling using official data from the State Statistics Service of Ukraine for 2018–2022, collected in accordance with the Oslo Manual standards. The study evaluates the dynamics of the number and share of innovation-active SMEs, total innovation expenditures and innovation intensity calculated as expenditure per innovation-active enterprise. The results reveal a significant decline in the scale of SME innovation activity during the analyzed period, including a sharp reduction in the share of innovation-active enterprises and a contraction of aggregate innovation expenditures. At the same time, fluctuations in innovation intensity indicate a concentration of innovative efforts within a relatively narrow group of resource-capable firms. These findings confirm the structural vulnerability of the SME innovation base and the limited capacity for large-scale technological modernization under macroeconomic instability and war-related risks. On this basis, the article proposes a system of strategic parameters structured into institutional, financial, technological and human-capital dimensions. A conceptual model of strategic support for SME innovation is developed, integrating public policy instruments, financial mechanisms and firm-level capabilities. The proposed framework may be applied for monitoring innovation readiness, evaluating policy effectiveness and designing targeted modernization programs at national and regional levels. Strengthening institutional predictability, improving access to finance, accelerating digital transformation and enhancing competencies are identified as key conditions for innovation-driven recovery and long-term competitiveness.

Keywords: small and medium-sized enterprises (SMEs); innovative development; post-war economic recovery; strategic parameters; innovation activity; digital transformation.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна зумовила масштабні структурні втрати економіки України, що виходять за межі фізичного руйнування активів і формують довгострокові виклики для національної системи відтворення. Згідно з Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4), виконаною Світовим банком, урядом України, Європейською комісією та Організацією Об'єднаних Націй, загальні потреби у відбудові та відновленні України станом на 31 грудня 2024 року оцінюються приблизно у 524 млрд дол. США на найближче десятиліття, що істотно перевищує попередні оцінки [10]. Такий масштаб фінансових і структурних викликів об'єктивно вимагає переходу від моделі відновлення довоєнної економічної конфігурації до моделі інноваційно орієнтованої реконструкції.

У сформованих макроекономічних умовах мале та середнє підприємництво (далі – МСП) набуває стратегічного значення як один із найбільш гнучких та адаптивних сегментів національної економіки. Категоризацію підприємств за розмірами (мікропідприємства, малі, середні) у роботі здійснено відповідно до чинних критеріїв Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» за показниками балансової вартості активів, чистого доходу від реалізації та середньої кількості працівників із застосуванням правила «двох із трьох критеріїв» [2].

МСП забезпечує вагомий частку зайнятості, підтримує функціонування локальних ринків і формує основу регіональної економічної стабільності. З огляду на масштаб пошкодження промислової інфраструктури та трансформацію виробничих ланцюгів, саме МСП характеризується відносно вищою здатністю до оперативної перебудови бізнес-процесів, диверсифікації діяльності та інтеграції цифрових технологій у господарську практику.

RDNA4 окремо акцентує увагу на необхідності структурної модернізації економіки України, підвищення продуктивності праці, розвитку приватного сектору та стимулювання інвестицій у технологічне оновлення [10]. Відтак повоєнне відновлення має ґрунтуватися не лише на компенсації втрат, а й на формуванні нових конкурентних переваг, що передбачає активізацію інноваційної діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва.

Європейський досвід підтверджує, що МСП є ключовим драйвером інновацій, цифрової трансформації та довгострокової конкурентоспроможності економіки [7]. Аналітичні оцінки

Організації економічного співробітництва та розвитку наголошують на необхідності прискорення цифрової трансформації українських підприємств як передумови підвищення їхньої стійкості та інтеграції до глобальних ланцюгів створення вартості [9].

Отже, наукова проблема полягає у визначенні стратегічних параметрів інноваційного розвитку малого та середнього підприємництва України в умовах повоєнного відновлення, з урахуванням масштабів втрат, потреб у модернізації та імперативів європейської інтеграції. Йдеться про формування такої моделі розвитку МСП, яка забезпечить не лише кількісне відновлення економічної активності, а й її якісну трансформацію на основі інноваційності, цифровізації та підвищення продуктивності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі інноваційний розвиток МСП в Україні розглядається переважно в трьох взаємопов'язаних площинах – інституційній (державна політика й регуляторні стимули), фінансово-ресурсній (доступ до фінансування, людського капіталу, технологій) та технологічній (цифровізація як канал підвищення продуктивності й конкурентоспроможності).

Низка робіт українських дослідників фіксує, що інноваційна активність МСП є чутливою до макроекономічних шоків і структурних обмежень, а тому потребує регулярного моніторингу на макро- та мезорівнях з подальшим налаштуванням механізмів підтримки. Зокрема, у дослідженні Я. Панфілової акцентовано порівняння структури джерел фінансування та витрат на інноваційні розробки в Україні та ЄС, а також показано динаміку основних показників інноваційної діяльності МСП у 2018–2020 рр. і спад інноваційності під впливом кризових явищ [5].

У прикладних роботах останніх років домінує теза про необхідність комплексної політики стимулювання інновацій МСП – поєднання фінансових інструментів, технічної підтримки, навчання, сприятливих регуляторних умов і міжнародної кооперації. Такий підхід, зокрема, прямо артикульовано в публікації О. Юдіної, Г. Зінченка, А. Жидика та Ю. Товта, де систематизовано напрями підтримки (гранти і субсидії, венчурний капітал, краудфандинг, цифровізація, експортні програми, спрощення адміністративних процедур, податкові стимули) як елементи комплексної програми для інноваційного зростання МСП [6, с. 46-49].

Окрім того, вагомий пласт сучасних досліджень зосереджено на цифровій трансформації як механізмі зниження транзакційних витрат, підвищення прозорості та довіри, а також формування нових моделей створення вартості. У статті А. Бородіної та О. Могилевської розглянуто можливості використання блокчейну для цифрової трансформації малого та середнього бізнесу в Україні, включно з прозорістю бізнес-процесів, автоматизацією операцій через смарт-контракти, сценаріями застосування у фінансовому секторі, ланцюгах поставок і захисті інтелектуальної власності у креативних індустріях [1, 31-35].

Паралельно з академічними дослідженнями, міжнародні аналітичні матеріали уточнюють контекст і пріоритети для України. Зокрема, четверта оцінка збитків і потреб (RDNA4) задає рамку повоєнного відновлення та підкреслює масштаб втрат і потреб у відбудові впродовж наступного десятиліття, що прямо актуалізує питання стійкості бізнесу і відтворення підприємницького потенціалу, зокрема в секторі МСП [10]. Аналітика Організації економічного співробітництва та розвитку також акцентує прискорення цифрової трансформації бізнесу як чинник підвищення стійкості та інтеграції до ланцюгів створення вартості [9].

Невирішені частини проблеми. Попри наявний науковий доробок, у літературі залишаються прогалини, важливі саме для нашої теми – стратегічних параметрів інноваційного розвитку МСП у проекції повоєнного відновлення.

Бракує узгодженого підходу до операціоналізації «стратегічних параметрів» інноваційного розвитку МСП, тобто чіткої системи вимірюваних параметрів, які можна пов'язати з результатами відновлення: продуктивністю, експортною спроможністю, зайнятістю, стійкістю ланцюгів постачання і здатністю до технологічного оновлення.

Недостатньо розкрито питання масштабування цифрових рішень – від поодиноких кейсів до галузевих програм, включно з інституційними умовами, стандартами даних, кіберризиками та економікою впровадження для малих підприємств. Навіть у роботах, де детально описано потенціал технологій (зокрема блокчейну), автори прямо вказують, що стратегічні підходи до масштабного впровадження потребують подальшого вивчення.

Потребує уточнення зв'язок між інструментами підтримки (гранти, податкові стимули,

регуляторні спрощення, програми навчання) і повоєнними обмеженнями, які задає масштаб пошкоджень та відбудовчих потреб. Тут важливо узгодити макrorівневу рамку відновлення з мікрорівневою поведінкою підприємств, що в RDNA4 описано як довгостроковий виклик відновлення, але в академічних працях часто не доводиться до моделі параметрів та індикаторів.

Мета та завдання статті. Метою статті є обґрунтування системи стратегічних параметрів інноваційного розвитку малого та середнього підприємництва України на основі аналізу інноваційної активності та розроблення концептуальної моделі стратегічного забезпечення інноваційного розвитку МСП у проекції повоєнної реконструкції економіки.

Завдання статті полягають у проведенні аналітичної оцінки динаміки та інтенсивності інноваційної діяльності МСП, а також у формуванні структурованої системи стратегічних параметрів і моделі їх інтегрованої взаємодії в умовах повоєнного відновлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті повоєнного відновлення економіки України інноваційний розвиток малого та середнього підприємництва доцільно розглядати не як сукупність окремих заходів підтримки, а як системний процес, що визначається комплексом стратегічних параметрів. Під стратегічними параметрами в межах цього дослідження розуміється структурована сукупність інституційних, фінансових і технологічних характеристик, які формують довгострокову здатність МСП до інноваційної діяльності та забезпечують їх внесок у структурну модернізацію економіки. Такий підхід кореспондує з логікою RDNA4, де наголошено на необхідності переходу від компенсаційної моделі відбудови до інноваційно орієнтованої реконструкції та розвитку приватного сектору [10].

З огляду на багаторівневу природу інноваційного розвитку доцільно виділити три рівні стратегічних параметрів. На макrorівні йдеться про інституційні та фінансові умови функціонування МСП. На мезорівні – про розвиток регіональних екосистем, кластерів та інфраструктури підтримки інновацій. На мікрорівні – про внутрішні спроможності підприємств, зокрема управлінські компетенції, цифровізацію бізнес-процесів та інвестиції в технологічне оновлення. Така класифікація створює концептуальну основу для подальшої оцінки та моделювання стратегічного забезпечення інноваційного розвитку МСП у

проекції повоєнної реконструкції економіки України.

Для емпіричного обґрунтування стратегічних параметрів інноваційного розвитку доцільно проаналізувати фактичний стан інноваційної активності малого та середнього підприємництва в Україні.

Відзначимо, що у роботі термін «інновація» використовується відповідно до міжнародного статистичного стандарту [8] як новий або суттєво покращений продукт чи бізнес-процес, упроваджений на ринку або в діяльності підприємства. Застосування цієї дефініції забезпечує порівнюваність емпіричних показників інноваційної активності та узгоджує інтерпретацію результатів з підходами офіційної інноваційної статистики [8].

Емпірична база ґрунтується на результатах державного статистичного спостереження за формою №2-інновація, що здійснюється з дворічною періодичністю та охоплює референтний період тривалістю два роки (наприклад, 2020–2022). У зв'язку з цим точки 2018/2020/2022 у таблицях 1 і 2 інтерпретуються як підсумки відповідних дворічних інтервалів, що важливо для коректного тлумачення структурних зламів.

Водночас у відкритих статистичних даних Державної служби статистики України за результатами обстеження за період 2022–2024 рр. показники подані без деталізації за розмірами підприємств, що не дає можливості виокремити та агрегувати дані окремо для малих і середніх підприємств і, відповідно, сформулювати зіставний масив показників інноваційної діяльності МСП.

Як можемо спостерігати, у 2018 році інноваційно активними були 8 173 МСП, що становило 28,1 % від їх загальної кількості. Уже у 2020 році відбулося різке скорочення – до 2 283 підприємств (8,5 %). Зниження більш ніж утричі свідчить про високу чутливість інноваційної активності МСП до макроекономічних шоків.

У 2022 році зафіксовано певне відновлення кількісного показника – до 2 589 підприємств, однак частка інноваційно активних

МСП залишилась низькою (10,5 %). Це означає, що навіть в умовах воєнної економіки інноваційна активність не зникла повністю, але її масштаб суттєво звужений.

Ще більш показовою є динаміка витрат на інновації. За період 2018–2022 рр. їх обсяг скоротився з 25,0 млрд грн до 14,0 млрд грн, тобто майже на 44 %. Це свідчить не лише про зменшення кількості інноваційно активних підприємств, а й про зниження інтенсивності інноваційної діяльності.

З метою поглиблення аналітичної оцінки доцільно використати розрахунковий показник інноваційної інтенсивності, який визначається як обсяг витрат на інновації в розрахунку на одне інноваційно активне МСП. Такий індикатор дозволяє оцінити не лише кількісні параметри інноваційної активності, а й фінансову концентрацію інноваційних ресурсів у межах окремого підприємства.

Отже, у 2018–2022 рр. інноваційна активність МСП характеризувалася одночасним скороченням кількості інноваційно активних підприємств і нестабільною динамікою інноваційної інтенсивності. Різке зменшення частки інноваційно активних МСП у 2020 р. та її часткове відновлення у 2022 р. свідчать про високу чутливість інноваційного процесу до макроекономічних шоків. Водночас зростання витрат у розрахунку на одне інноваційно активне підприємство у 2020 р. відображає концентрацію інноваційної діяльності у відносно вузькому сегменті ресурсно спроможних суб'єктів, тоді як у 2022 р. інноваційна інтенсивність знижується в умовах воєнних обмежень.

Таким чином, емпіричні результати засвідчують структурну вразливість інноваційної бази МСП та обмеженість внутрішніх фінансових ресурсів для масштабування інновацій. Це актуалізує необхідність формування системи стратегічних параметрів, які забезпечуватимуть розширення кола інноваційно активних підприємств, стабілізацію інноваційного фінансування та підвищення здатності МСП до технологічного оновлення в умовах реконструкції економіки.

Таблиця 1

Динаміка інноваційної активності МСП України

Показник	2018 рік	2020 рік	2022 рік
Кількість інноваційно активних МСП, од.	8 173	2 283	2 589
Частка інноваційно активних підприємств, %	28,1	8,5	10,5
Витрати МСП на інновації, тис. грн	25 027 931,8	23 329 625,0	14 042 718,1

Джерело: сформовано автором за даними Державної служби статистики України

Таблиця 2

Інноваційна інтенсивність МСП

Рік	Витрати на інновації, тис. грн	Кількість інноваційно активних МСП	Витрати на 1 МСП, тис. грн
2018	25 027 931,8	8 173	3 062,7
2020	23 329 625,0	2 283	10 219,4
2022	14 042 718,1	2 589	5 424,0

Джерело: сформовано автором за даними Державної служби статистики України

Стратегічні параметри інноваційного розвитку МСП доцільно інтерпретувати як систему з чотирьох блоків: інституційний (правила і стимули), фінансовий (ресурс і ризик), технологічний (цифровізація і модернізація), кадрово-компетентнісний (людський капітал і управлінські інновації). Така структура дозволяє перейти від емпіричної діагностики інноваційної активності до набору керованих параметрів, які можна моніторити і цілеспрямовано підсилювати.

Слід відзначити, що запропонована система показників не є декларативною. Значна її частина має чітку емпіричну базу і може бути розрахована на основі офіційних статистичних або адміністративних даних. Зокрема, показники технологічного блоку, пов'язані з часткою інноваційно активних МСП та витратами на інновації, формуються за результатами обстеження інноваційної діяльності підприємств, яке здійснює Державна служба статистики України. Показники зовнішньоторговельної активності доступні у межах офіційної статистики зовнішньої торгівлі. Фінансові параметри, що характеризують доступ до кредитних ресурсів та їх вартість, можуть бути отримані з агрегованої статистики Національного банку України за сегментом МСП. Дані щодо застосування податкових стимулів та спеціальних режимів акумулюються в адміністративній звітності Державної податкової служби України. Таким чином, базовий масив індикаторів є верифікованим і відтворюваним у динаміці.

Водночас окремі показники, передусім кадрово-компетентнісного блоку та інституціалізації управління інноваціями, потребують використання спеціальних вибірових обстежень або цільових опитувань МСП. Це не знижує їх аналітичної значущості, але вимагає розвитку системи регулярного моніторингу. Саме ці індикатори дозволяють зафіксувати якісні параметри готовності – здатність до трансферу знань, інтеграцію у мережі співпраці, наявність формалізованих механізмів управління інноваційними процесами.

У сукупності система показників дає змогу перейти від фрагментарної оцінки окремих аспектів інноваційної активності до комплексного вимірювання інноваційної спроможності МСП.

Запропонована модель відображає системну логіку стратегічного забезпечення інноваційного розвитку МСП у взаємозв'язку інституційних умов, фінансових механізмів і внутрішніх спроможностей підприємств.

Інноваційна активність трактується як результат інтегрованої дії регуляторних стимулів, доступу до ресурсів та здатності МСП до технологічного оновлення. Включення блоку вхідних умов дозволяє врахувати обмеження повоєнної реконструкції, а мультиплікативний рівень – оцінити внесок інноваційних МСП у продуктивність, зайнятість і експортну динаміку. Наявність зворотного зв'язку забезпечує адаптивність державної політики на основі моніторингу емпіричних показників. Модель може слугувати концептуальною рамкою для формування узгодженої політики інноваційної модернізації сектору МСП.

Висновки. У статті обґрунтовано, що повоєнне відновлення економіки України об'єктивно потребує переходу від компенсаційної логіки відбудови до моделі інноваційно орієнтованої реконструкції, в якій мале та середнє підприємництво виступає ключовим носієм структурної модернізації. На основі аналізу емпіричних даних Державної служби статистики України за 2018–2022 рр. встановлено, що інноваційна активність МСП характеризується високою чутливістю до макроекономічних шоків, різким скороченням кількості інноваційно активних підприємств та зниженням загального обсягу інноваційних витрат. Водночас збереження позитивної інноваційної інтенсивності у частини підприємств свідчить про наявність ядра ресурсно спроможних МСП, здатних до адаптації навіть у кризових умовах.

Емпіричні результати підтвердили структурну вразливість інноваційної бази сектору

Таблиця 3

**Система показників оцінювання готовності МСП до інноваційного зростання
в умовах повоєнної реконструкції**

Блок стратегічних параметрів	Операціоналізований показник	Аналітичне значення показника
Інституційні параметри	Частка МСП, що застосовують передбачені законодавством податкові стимули	Характеризує доступність та використання фіскальних стимулів інновацій
	Середня тривалість проходження регуляторних процедур для МСП	Індикатор регуляторного навантаження
	Частка МСП-експортерів у загальній кількості МСП	Рівень інтеграції до зовнішніх ринків
Фінансові параметри	Частка МСП, що отримали банківські кредити	Доступ до боргового фінансування
	Середня вартість кредитних ресурсів для МСП	Ціна фінансового ризику та доступність капіталу
	Частка МСП, що залучили грантове або програмне фінансування	Доступність державних і донорських інструментів підтримки
	Обсяг наданих гарантій за кредитами МСП	Рівень компенсації кредитного ризику
Технологічні параметри	Частка МСП, що впроваджують продуктові або процесні інновації	Базовий індикатор інноваційної активності
	Витрати на інновації в розрахунку на одне інноваційно активне МСП	Інноваційна інтенсивність і концентрація ресурсів
	Частка МСП, що використовують сучасні ІКТ-рішення у бізнес-процесах	Рівень цифрової зрілості підприємств
	Частка МСП, що впроваджують енергоефективні або екологічні технології	Готовність до green transition
Кадрово-компетентнісні параметри	Частка працівників МСП, які пройшли професійне або цифрове навчання	Спроможність до технологічного засвоєння інновацій
	Частка МСП, що співпрацюють з університетами або НДІ	Інтеграція до інноваційних мереж і трансфер знань
	Наявність формалізованої функції управління інноваціями або цифровою трансформацією	Інституціоналізація інноваційного управління

Джерело: сформовано автором

та концентрацію інноваційної активності у відносно вузькому сегменті підприємств. Це означає, що стратегічне завдання повоєнного періоду полягає не лише у зростанні загального обсягу інноваційних витрат, а насамперед у розширенні кола інноваційно активних МСП та підвищенні їх цифрової, технологічної та управлінської спроможності.

У роботі запропоновано систему стратегічних параметрів інноваційного розвитку МСП, структуровану за чотирма блоками – інституційним, фінансовим, технологічним і кадрово-компетентнісним. Така системати-

зація дозволяє перейти від описового аналізу інноваційної активності до формування керованої моделі стратегічного забезпечення інноваційного розвитку, що поєднує державні інструменти, фінансові механізми та внутрішні спроможності підприємств. Розроблена концептуальна модель відображає логіку взаємозв'язку між вхідними умовами повоєнної реконструкції, інструментами політики, операційними спроможностями МСП та мультиплікативним макроекономічним ефектом у вигляді зростання продуктивності, зайнятості та експортної спроможності.

Рис. 1. Модель стратегічного забезпечення інноваційного розвитку МСП в умовах повоєнної реконструкції економіки

Джерело: сформовано автором

Наукова новизна дослідження полягає у поєднанні емпіричної діагностики інноваційної активності МСП з формуванням структурно-функціональної моделі стратегічного забезпечення інноваційного розвитку у про-

екції повоєнного відновлення. Запропонований підхід дозволяє інтегрувати макrorівневі обмеження, інституційні стимули та мікрорівневу поведінку підприємств у єдину аналітичну рамку.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання запропонованої системи показників як інструменту моніторингу ефективності державної політики підтримки МСП, а також для оцінювання результативності фінансових і фіскальних механізмів стимулювання інновацій. Модель може слугувати основою для формування програм інноваційної модернізації сектору МСП на національному та регіональному рівнях.

Подальші наукові дослідження доцільно зосередити у кількох напрямках. По-перше, потребує розвитку кількісне моделювання взаємозв'язку між стратегічними параметрами та макроекономічними результатами, зокрема через економетричну оцінку впливу інноваційної активності МСП на валову додану вартість, продуктивність праці та експорт. По-друге, перспективним є поглиблення аналізу регіональної диференціації інноваційної

спроможності МСП та ролі кластерних і екосистемних механізмів у повоєнній реконструкції. По-третє, окремого вивчення потребує інституційна архітектура масштабування цифрових рішень, включно з питаннями стандартів даних, кіберризиків та економіки впровадження для малих підприємств. По-четверте, актуальним є формування системи регулярного моніторингу кадрово-компетентнісних параметрів, що дозволить оцінювати не лише кількісні, а й якісні характеристики готовності МСП до інноваційного зростання.

У підсумку, інноваційний розвиток малого та середнього підприємництва має розглядатися як ключовий структурний чинник повоєнної модернізації економіки України, а стратегічні параметри його забезпечення як аналітична та управлінська основа формування довгострокової конкурентоспроможності національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бородіна, А. А., Могилевська, О. Ю., Перерва, Т. П. (2024). Цифрова трансформація малого та середнього бізнесу в Україні з використанням блокчейну. *Київський економічний науковий журнал*, № 7, 31–35. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-7-4> (дата звернення: 2.05.2026)
2. Верховна Рада України. (1999). *Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»* № 996-XIV від 16 липня 1999 року (зі змінами). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 2.05.2026)
3. Державна служба статистики України. (2026a). *Кількість зайнятих працівників на підприємствах за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2021)*. <https://stat.gov.ua/uk/datasets/pokaznyku-diyalnosti-pidpryyemstv> (дата звернення: 2.05.2026)
4. Державна служба статистики України. (2026b). *Інноваційна діяльність підприємств України. (2018–2022)*. URL: https://stat.gov.ua/uk/explorer?urn=SSSU%3ADF_INNOVATION_ENTERPRISE_ACTIVITY%28-%29 (дата звернення: 2.05.2026)
5. Панфілова, Я. (2021). Інноваційна діяльність малих і середніх підприємств: макро- та мезорівень. *Економіка та суспільство*, № 34. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-75> (дата звернення: 2.05.2026)
6. Юдіна, О., Зінченко, Г., Жидик, А., Товт, Ю. (2024). Інноваційний розвиток малого та середнього підприємництва. *Modeling the Development of the Economic Systems*, № 13, 46–49. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-6> (дата звернення: 2.05.2026)
7. European Commission. (2023). *Annual report on European SMEs 2022/2023: SMEs and European long-term competitiveness*. Publications Office of the European Union. https://single-market-economy.ec.europa.eu/system/files/2023-08/Annual%20Report%20on%20European%20SMEs%202023_FINAL.pdf (дата звернення: 2.05.2026)
8. Organisation for Economic Co-operation and Development, Eurostat. (2018). *Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation*. OECD Publishing. URL: <https://www.oecd.org/science/oslo-manual-2018-9789264304604-en.htm> (дата звернення: 2.05.2026)
9. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). *Підвищення стійкості шляхом прискорення цифрової трансформації бізнесу в Україні*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/uk/publications/5d9e86a7-uk.html> (дата звернення: 2.05.2026)
10. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, & United Nations. (2025). *Ukraine rapid damage and needs assessment (RDNA4): February 2022 – December 2024*. World Bank. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 2.05.2026)

REFERENCES:

1. Borodina, A. A., Mohylevska, O. Yu., & Pererva, T. P. (2024). *Tsyfrova transformatsiia maloho ta serednoho biznesu v Ukraini z vykorystanniam blokcheinu* [Digital transformation of small and medium-sized businesses in Ukraine using blockchain]. *Kyiv Economic Scientific Journal*, (7), 31–35. Available at: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-7-4> (accessed May 2, 2026)
2. Verkhovna Rada Ukrainy [Verkhovna Rada of Ukraine]. (1999). *Pro bukhhalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukraini* [On accounting and financial reporting in Ukraine] (Law No. 996-XIV of July 16, 1999). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (accessed May 2, 2026)
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (2026a). *Kilkist zainiatykh pratsivnykiv na pidpriemstvakh za vydamy ekonomichnoi diialnosti z rozpodilom na velyki, seredni, mali ta mikropidpriemstva* [Number of employed persons at enterprises by type of economic activity with breakdown into large, medium, small and micro enterprises] (2010–2021). Available at: <https://stat.gov.ua/uk/datasets/pokaznyky-diyalnosti-pidpryemstv> (accessed May 2, 2026)
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (2026b). *Innovatsiina diialnist pidpriemstv Ukrainy* [Innovation activity of enterprises in Ukraine] (2018–2022). Available at: https://stat.gov.ua/uk/explorer?urn=SSSU%3ADF_INNOVATION_ENTERPRISE_ACTIVITY%28~%29 (accessed May 2, 2026)
5. Panfilova, Ya. (2021). *Innovatsiina diialnist malykh i serednikh pidpriemstv: makro- ta mezoriven* [Innovation activity of small and medium-sized enterprises: Macro- and meso-level analysis]. *Economy and Society*, (34). Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-75> (accessed May 2, 2026)
6. Yudina, O., Zinchenko, H., Zhydyk, A., & Tovt, Yu. (2024). *Innovatsiinyi rozvytok maloho ta serednoho pidpriemnytstva* [Innovative development of small and medium-sized entrepreneurship]. *Modeling the Development of the Economic Systems*, (13), 46–49. Available at: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-6> (accessed May 2, 2026)
7. European Commission. (2023). *Annual report on European SMEs 2022/2023: SMEs and European long-term competitiveness*. Publications Office of the European Union. Available at: https://single-market-economy.ec.europa.eu/system/files/2023-08/Annual%20Report%20on%20European%20SMEs%202023_FINAL.pdf (accessed May 2, 2026)
8. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). *Enhancing resilience by accelerating digital transformation of businesses in Ukraine*. OECD Publishing. Available at: <https://www.oecd.org/uk/publications/5d9e86a7-uk.html> (accessed May 2, 2026)
9. Organisation for Economic Co-operation and Development, & Eurostat. (2018). *Oslo manual 2018: Guidelines for collecting, reporting and using data on innovation*. OECD Publishing. Available at: <https://www.oecd.org/science/oslo-manual-2018-9789264304604-en.htm> (accessed May 2, 2026)
10. World Bank, Government of Ukraine, European Commission, & United Nations. (2025). *Ukraine rapid damage and needs assessment (RDNA4): February 2022 – December 2024*. World Bank. Available at: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (accessed May 2, 2026)

Дата надходження статті: 22.04.2026

Дата прийняття статті: 12.05.2026

Дата публікації статті: 25.05.2026